

12. Ядов В. А. Социологическое исследование: методология, программа, методы / В.А. Ядов. – Самара, 1995. – 253с.
13. Carette E. Mieux apprendre à comprendre l'oral en langue étrangère / Emmanuelle Carette // Le français dans le monde : Oral : variabilité et apprentissage. – Paris : Clé international, 2001. – Janvier. – p. 126-140.

Яковенко-Глушенкова Е.В.

**ТРУДНОСТИ ВОСПРИЯТИЯ АУДИОТЕКСТОВ БУДУЩИМИ УЧИТЕЛЯМИ
ФРАНЦУЗСКОГО ЯЗЫКА НА НАЧАЛЬНОЙ СТУПЕНИ ОБУЧЕНИЯ**

На основе результатов эмпирического исследования проанализировано трудности восприятия аудиотекстов будущими учителями французского языка, роль опор и способов контроля понимания услышанной информации на начальной ступени обучения.

Ключевые слова: профессионально ориентированная компетентность, аудирование, будущие учителя, французский язык, начальная ступень обучения.

Yakovenko-Glushenkova E.V.

**DIFFICULTIES OF UNDERSTANDING AUDIO TEXTS BY FUTURE FRENCH LANGUAGE
TEACHERS AT THE FIRST STAGE OF TRAINING**

The article deals with the analysis of difficulties that interfere understanding audio texts by future French language teachers, the role of help signs and ways of control at the first stage of training.

Key words: professional oriented competence, audition, future teachers, French language, the first stage of studies.

УДК 373.3.016 :73/76(075. 3)

Янковська І.М.

**ХУДОЖНЯ ЕРУДИЦІЯ — ЯК КЛЮЧОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В ОБРАЗОТВОРЧОМУ МИСТЕЦТВІ**

В статті розглядається проблема компетентності молодших школярів та поняття художня ерудиція в образотворчому мистецтві.

Ключові слова: мистецтво, образотворче мистецтво, ключові, естетичні і предметні мистецькі компетентності, художня ерудиція в образотворчому мистецтві.

За роки незалежності України зроблено суттєві кроки в розбудові національної системи освіти. Одним із стратегічних завдань модернізації сучасного змісту шкільної освіти є оновлення державного стандарту відповідно до європейських вимог загальної освіти та формування системи й обсягу знань, умінь, навичок творчо-активної особистості та ін.. Метою загальноосвітньої підготовки особистості визначено: прилучення дітей різного віку до скарбниць світової мистецької спадщини, зокрема до літератури, музики, образотворчого мистецтва, надбань народної творчості, здобутків української і світової культури; формування світоглядної та художньо-естетичної культури особистості; забезпечення її естетичного розвитку, оволодіння цінностями й знаннями в галузях різних мистецтв.

Серед пріоритетних напрямів виховання особистості акцентується увага на формуванні її духовної культури; творчої, працелюбної особистості, виховання цивілізованого громадянина своєї держави; забезпечення високої художньо-естетичної освіченості і вихованості особистості; розвиток індивідуальних здібностей і талантів молоді, створення умов для їх самореалізації [3].

Відповідно до освітньої мети в сучасній вітчизняній педагогіці відбуваються динамічні зміни до оцінювання навчальних досягнень школярів, особливо важливим є

визначення рівня навчального прогресу учнів. Кінцевий результат навчальної діяльності це не просто сума знань, умінь і навичок, а сформований рівень компетенції. Саме поняття належить до області вмінь, оскільки вміння – це "компетенція в дії". Тому під компетенцією розуміється загальна здатність, що базується на знаннях, досвіді, цінностях, нахилах набутих завдяки навчанню [6].

Взаємодію компетентностей вчителя сучасного рівня і учня молодшого шкільного віку забезпечує комплекс психолого-педагогічних підходів, серед яких генералізуючим виступає компетентнісний підхід. У численних публікаціях: І. Зимня, В. Краєвський, А. Хуторський, О. Овчарук, Н. Бібік, В. Завіна, О. Локшина, О. Пометун, Т. Байбар, Л. Хоружа та ін., відображено різні аспекти компетентнісного підходу. Спираючись на вищезазначених авторів, О. Савченко дає своє визначення даному підходу і розглядає його "як спрямованість освітнього процесу на формування та розвиток ключових (базових) і предметних компетентностей. Результатом такого процесу має бути формування загальної компетентності, що є інтегрованою характеристикою досягнень учня. Вона набувається шляхом навчання, особистого пізнавального й життєвого досвіду" [6, с.137].

Тому метою даної статті є розкриття сутності класифікації загальних компетентностей молодших школярів та розгляд художньої ерудиції як ключової компетентності в образотворчому мистецтві дітей даного віку.

Компетентність О. Савченко трактує як "інтегровану здатність особистості, набуту в процесі навчання, що охоплює знання, уміння, навички, досвід, цінності, ставлення, які можуть цілісно реалізуватися на практиці" [6, с. 137].

Поняття компетентність Л. Масол розглядає "як готовність до виконання певної діяльності, спроможність використовувати набуті знання, уміння, навички в житті". Естетичну компетентність, науковець розглядає "як готовність особистості до самостійної художньої діяльності", яку має забезпечити сукупність результатів мистецької освіти [4, с.43].

Так, у її програмі для початкової школи "Мистецтво" визначено комплекс знань, вмінь, уявлень, якими має володіти учень та компетентність, що носить особистісно-діяльнісний і міжпредметний характер. "Компетентність побудована на комплексі взаємопов'язаних процедур – комбінації цінностей, емоційних ставлень знань, умінь, мотивів, відносин тощо, які відображають інтегровані результати навчання з предметів та особистісні якості й цінності" [4, с.43-44].

Мета програми навчального предмета "Мистецтво" (для початкової школи) передбачає формування в учнів комплексу *ключових, міжпредметних естетичних і предметних мистецьких* компетентностей, які забезпечать у процесі сприймання та інтерпретації творів мистецтва і практичної художньо-творчої діяльності, здатність до художньо-творчої самореалізації особистості [5, с.270].

Слід визначити, що до *ключових* компетентностей належать також якості особистості, що дають змогу ефективно брати участь у різноманітних сферах діяльності [5, с.270].

А в поняття *предметна* компетентність закладено сукупність знань, умінь і характерних якостей, що дають змогу учневі автономно виконувати певні дії в межах конкретного предмета для розв'язання навчальної проблеми (завдання, ситуації) [6, с.141].

Міжпредметні естетичні компетентності, в зазначеній навчальній програмі, трактуються, як здатність особистості виявляти естетичне ставлення до світу, естетично оцінювати предмети та явища в різних сферах життєдіяльності, що формується під час опанування різних видів мистецтва та їхньої взаємодії. Звісно *предметні мистецькі* компетентності визначені, як здатність до пізнавальної діяльності та творчого самовираження в певному виді мистецтва (музичному, образотворчому, театральному та ін.), які формується в процесі його сприймання і практичного опанування [5, с.270].

Слушною є думка О. Савченко, про введення ключових і предметних компетентностей у змісті шкільної початкової освіти, яке здійснюється через різні види мистецтва, зокрема через образотворче мистецтво і забезпечує їх формування [6, с.142].

Цей процес відбувається протягом усіх етапів навчання в школі, а основні групи компетентностей (особистісних, соціальних, загальнонавчальних і предметних) закладаються в початковій ланці мистецької освіти.

Вважаємо за доцільним, використання запропонованої класифікації компетентностей Л. Масол, основу якої складають враховані загальні дидактичні підходи (О. Савченко, О. Овчарук, А. Хуторського та ін.) та специфіка навчального предмета "Мистецтво". А саме: **особистісні** компетентності (*загальнокультурні* – світоглядні уявлення, ціннісні орієнтації; *спеціальні* – мистецький тезаурус, ментальний естетичний досвід, художньо-творчі здібності, художньо-образне мислення); **соціальні** компетентності (*комунікативні* – здатність до спілкування, взаєморозуміння; *соціально-практичні* – здатність до співпраці, роботи в команді); **функціональні** компетентності: *предметні знання та вміння* – (музичні, образотворчі тощо); *міжпредметні* – галузеві (художньо-естетичні) та міжгалузеві (художньо-гуманітарні); *метапредметні* (загальнонавчальні): інформаційно-пізнавальні (здатність до пошуку та оперування інформацією); *саморегуляції* (вміння організувати та контролювати власну діяльність, здатність до самореалізації і самовдосконалення) [4, с.44-45].

Таким чином, художня ерудиція дітей даного віку як ключова компетентність в образотворчому мистецтві виступає могутнім засобом збагачення суб'єктивного світосприймання і світовідчуття дитини та розвитку: істинно людських й суспільних якостей, залучаючи в соціальне середовище особистісні ще й громадські сторони життя людей (Л. Виготський); її інтелектуальну, пізнавальну, художньо-емоційну та сенсорні сфери. За допомогою специфічності художньо-образної мови та засобів образотворчої виразності (Ю. Борев) формується відчуття прекрасного, яке вчить бачити "правильність та стрункість у предметах", розвиває спостережливість, пам'ять, різні види мислення, уявлення (К. Ушинський); здатність насолоджуватися творами мистецтва і красою природи (Я. Коменський); збагачує художньо-культурний кругозір емоційно-чуттєву сферу дитини (Т. Комарова і О. Зирянова, С. Коновець).

Водночас, образотворче мистецтво є одним з важливих засобів *виховання* підростаючого покоління, яке впливає на особистість і сприяє *формуванню*: художніх смаків, духовності, загальної та художньої культури (Ю. Борев), що зумовлюється розвитком її креативних здібностей, художньо-образного мислення і свідомості (Г. Костюк, Г. Шевченко, П. Якобсон), стає зв'язком для ідей і почуттів, загальною мовою для різних видів мистецтв, олюднюючи інші галузі пізнання дитини, збагачуючи її духовне життя (С. Коновець).

Образотворче мистецтво в початковій школі нами розглядається як художньо-творча форма діяльності та естетичного сприйняття світу. Без цього виду діяльності неможливе формування різнобічної, художньо-освіченої, культурної, гармонійно розвиненої особистості, відповідно до сучасних вимог життя в XXI столітті. Підростаюче покоління повинно орієнтуватися в творах візуального мистецтва з погляду їх художньо-естетичного значення, вміти аналізувати та інтерпретувати їх, висловлювати своє емоційно-ціннісне ставлення тощо.

Отже, художня діяльність у початковій школі має пропедевтичний характер і тому передбачає введення широкого спектру художніх технік та матеріалів, включає роботу: на площині і в об'ємі, за уявою і з пам'яті, за зразком. У практичній діяльності має переважати імпровізаційний стиль (близький до роботи народних майстрів), що узгоджується з природним і емоційним характером дитячої творчості.

Програмою "Образотворче мистецтво" (для середньої загальноосвітньої школи 1-4 класи) пропонується такий вид художньої діяльності учнів на уроках образотворчого мистецтва як практичний вид художньої діяльності (творча, репродуктивно-творча), що має на меті формування художньої компетентності учнів, яка відбувається в процесі засвоєння основ образотворчої грамоти (об'єднанні в програмі в групі навчальних завдань: лінія, колір, форма, об'єм, простір, композиція, основні художні техніки та матеріали) [5]. Тому

практичну діяльність ми визначаємо як *художню діяльність молодших школярів на уроках образотворчого мистецтва*, яка орієнтована на можливість цілеспрямованого ознайомлення учнів з особливостями художньо-образної мови різних його видів (живопису, графіки, скульптури, декоративно-ужиткового мистецтва, архітектури), що передбачає використання у власних творчих роботах учнів максимально широкого спектру художніх технік, матеріалів, технологій, доступних створенню художнього образу у власних творчих роботах.

Зміст нової програми "Образотворче мистецтво" для загальноосвітніх навчальних закладів 1-4 класи (2012 рік) [5] орієнтує нас на визначення компетентності учнів з образотворчого мистецтва. Так у 1-му класі учні опановують основи формотворення, композивання на площині, кольорознавства. Отже, вчитель має на меті розширити і поглибити компетентність учнів стосовно форми, кольору, елементарних засобів композивання та на пропедевтичному рівні ознайомити з художніми матеріалами і основними видами візуального мистецтва.

У 2-му класі учні набувають образотворчих знань, умінь, навичок з понять "форма", "колір" та опановують на елементарному рівні композиційні прийоми в різних видах образотворчого мистецтва, а також ознайомлюються з основними засобами художньої виразності.

У навчальному матеріалі 3-х класів новизною стає ознайомлення (на пропедевтичному рівні) із основними жанрами образотворчого мистецтва: пейзаж, портрет, натюрморт, анімалістичний жанр, а також з роботою художника в театрі, зі специфікою роботи з графічними, живописними та іншими матеріалами, техніками й ускладненням палітри кольорів. Одночасно вчитель продовжує формування художньої компетентності учнів щодо образотворчої грамоти, а саме актуалізація раніше набутих знань в 1-2 класах, поглиблення та розширення їх.

У 4-му класі провідною лінією програми є тлумачення на пропедевтичному рівні поняття "художній образ" в різних видах образотворчого мистецтва, а саме створення фантастичного (казкового) та реалістичного образу в декоративній та реалістичній манері зображення. Вчитель намагається розширювати коло відомостей про основні жанри образотворчого мистецтва, вдосконалювати навички створення на пропедевтичному рівні сюжетно-тематичних картин. Особливу увагу він має приділити художнім традиціям рідного краю, народним художнім промислам України, що сприяє удосконаленню художньої компетентності за рахунок узагальнення вивченого протягом 1-3-го класів навчального матеріалу формування знань з основ образотворчого мистецтва й цілісного художнього бачення світу [5, с.248,253,257,262].

Отже, в процесі художньої діяльності на уроках образотворчого мистецтва молодші школярі набувають основи *художньої компетентності*, які ми розглядаємо як здатність молодших школярів до естетичного сприймання дійсності та творів мистецтва, до репродуктивної та творчої художньої діяльності.

Оскільки, формування художньої компетентності відбувається в процесі досягнення певного рівня підготовленості на уроках образотворчого мистецтва, тому доцільним, на нашу думку, розглянути програмні вимоги до вищезазначених рівнів підготовки молодших школярів (таблиця 1).

Таблиця 1

Вимоги до змісту підготовки молодших школярів відносно провідних ліній програми "Образотворче мистецтво"

Провідні лінії програми	Зміст програми			
	1 клас	2 клас	3 клас	4 клас
Форма	опанування основ формотворення	набуття образотворчих знань, умінь, навичок з понять "форми"	актуалізація, поглиблення, розширення знань	узагальнення
Колір	опанування кольорознавства	набуття образотворчих знань, умінь, навичок з понять "колір"	ускладнення палітри кольору	узагальнення
Площина, композиція	опанування komponування на площені	опанування композиційні прийоми (на пропедевтичному рівні)	актуалізація, поглиблення, розширення знань	створення сюжетно-тематичні картини (на пропедевтичному рівні)
Художні матеріали та інструменти	ознайомлення (на пропедевтичному рівні)	опанування матеріалів, інструментів та технік	специфіка роботи графічними, живописними та іншими матеріалами та техніками	узагальнення
Види візуального мистецтва	ознайомлення з основними видами	опанування різних видів	актуалізація, поглиблення, розширення знань	узагальнення
Засоби художньої виразності	має уявлення про виражальні можливості кольору	опанування основних засобів художньої виразності	актуалізація, поглиблення, розширення знань	узагальнення
Жанри образотворчого мистецтва	має уявлення	має уявлення	ознайомлення з основними жанрами (на пропедевтичному рівні)	розширення відомості про основними жанрами
Художній образ	має уявлення про створення художнього образу виражальними можливостями кольору	опанування художнього образу основними засобами художньої виразності	передає образність на елементарному рівні та за умови поетапного керівництва вчителя	створення виразного художнього образу

На основі аналізу складових даної програми та з урахуванням її провідних ліній, нами зроблена диференціація змісту художніх компетентностей з образотворчого мистецтва молодших школярів :

➤ Здатність : визначати форми предметів у навколишній дійсності та творах мистецтва; створювати виразну, цілісну декоративну форму на площині та в об'ємі.

➤ Здатність : милуватись багатством барв в навколишньому світі, творах мистецтва та їхнім гармонійним поєднанням; використовувати у художньо-творчій діяльності різні колірні відтінки, які передають певний стан природи та настрою.

➤ Здатність : виділяти головне в композиції; створювати багатофігурну тематичну та декоративну композицію; послідовно виконувати художньо-творче завдання.

➤ Здатність : використовувати специфічні інструменти, матеріали, художні техніки; дотримуватись правил безпечного користування художніми матеріалами та інструментами при виконанні практичних вправ і художньо-творчих завдань; раціонально організовувати й прибирати робоче місце; дотримуватись правил культури поведінки, гігієни та техніки безпеки під час виконання завдань на уроці та в самостійній художньо-творчій роботі; прикрашати середовище власними художніми виробами; здійснювати роботу в колективі.

➤ Здатність : орієнтуватися у видах і жанрах образотворчого мистецтва та бачити його взаємозв'язок з іншими видами мистецтва; інтерпретувати зміст творів образотворчого мистецтва, висловлювати естетичне ставлення до них, застосовуючи найпростіші поняття і терміни у процесі аналізу та оцінювання художніх творів;

➤ Здатність : передавати стан природи за допомогою графічних і живописних засобів виразності; передавати виражальні можливості об'ємної та рельєфної форми в скульптурі.

➤ Здатність : висловлювати судження про художній образ у мистецтві; створювати виразні художні образи на площині за допомогою графічних та живописних матеріалів та в об'ємі конструктивним чи пластичним способом ліплення, а також прийомами трансформації паперу; милуватися і виявляти (мовленнєвими й образотворчими засобами) емоційне ставлення до краси в природі та мистецтві; вживати у спілкуванні з приводу мистецтва образотворчу термінологію.

Практика доводить, що оволодіння молодшими школярами художніми компетентностями з образотворчого мистецтва розвивають їх індивідуальні якості, пізнавальні здібності, накопичують мистецьку інформацію, збагачують особистий досвід, який за необхідністю вони використовують у життєвій діяльності, що забезпечує їх інтелектуальний розвиток, шляхом системного навчання, виховання та творчого підходу до поставлених завдань.

Отже, слушною є думка про те, що формування художніх компетентностей молодших школярів з образотворчого мистецтва є початковим етапом формування основ художньої ерудиції учнів. Підтвердженням цього є визначення С. Гончаренко поняття "*ерудиція* (від лат. *eruditio* – освіченість, ученість) – це глибокі знання в певній галузі науки чи в багатьох галузях, широка обізнаність, начитаність. Ерудиція є свідченням високого інтелектуального розвитку людини, розвиненості її духовних сил, пам'яті. Набувається ерудиція шляхом наполегливої і клопіткої праці, систематичного навчання, наукового пошуку, власних роздумів над проблемою" [1, с. 118].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У. Гончаренко. – Київ: Либідь, 1997. – 376с.
2. Коновець С.В. Творчий розвиток учителя образотворчого мистецтва : монографія / С.В. Коновець. – Рівне : Волинські обереги, 2009. – 384с.
3. Любар О. Історія української школи і педагогіки : Хрестоматія / Упоряд. О.О. Любар; за ред. В.Г. Кременя. – К. : Т-во "Знання", КОО, 2003. – 766с. – (Вища освіта XXI століття).

4. Масол Л. Методика навчання мистецтва у початковій школі : Посібник для вчителів / [Л. М. Масол, О. В. Гайдамака, Е. В. Белкіна, О. В. Калініченко, І.В. Руденко] – Х.: Веста: Видавництво Ранок, 2006. – 256с.
5. Навчальні програми для загальноосвітніх навч. закл. із навчанням українською мовою. 1–4 класи.– К.: Видавничий дім "Освіта", – 2012. – 392с.
6. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи : підручник / О.Я. Савченко. – К.: Грамота, 2012. – 504с.

Янковская И. М.

ХУДОЖЕСТВЕННАЯ ЭРУДИЦИЯ – КАК КЛЮЧЕВАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ В ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОМ ИСКУССТВЕ

В статье рассматривается проблема компетентности младших школьников и понятия художественная эрудиция в изобразительном искусстве.

Ключевые слова : искусство, изобразительное искусство, ключевые, эстетические и предметные художественные компетентности, художественная эрудиция в изобразительном искусстве.

Yankovskaya I. M.

ERUDITION IN ART – AS A KEY COMPETENCE YOUNGER STUDENTS IN THE FINE ARTS

Abstract: the article considers the problem of competence of Junior schoolchildren and concepts of the art knowledge in the fine arts.

Key words: arts, visual arts, key, aesthetic and subject artistic competence, art knowledge in the fine arts.